

dignum esse censeo, qui in eundem tecum, aut parem gradum laudis adoptetur. Tu uelim existimes animo me quæ gratissimo accepisse beneuolentiam tuam, quam mihi expectanti haud grauate despondisti pronuba epistola æmula priscae doctrinae. Cui si parem hanc Cisalpinam, ac eiuusnam nostram facultatem dicendi, nec perinde ductilem orationem esse posse sperassem, conarer ipse quoque huius animorum coniunctionis ac foederis formulam concipere, in æquum & decorum modum amicitiae studiosae ac philosophiae cupidis congruentis: quæ nos ipsa tanto interstitio sortis locorumque diremptos, haud secus ac ciues, eiusdemque ordinis homines confociare possent. Vale uir ornatissime. E Marliano uico nostro ad quartumdecimum ab urbe nostra lapidem. Sexto Calendas Martias. Anno. M. D. undecim uicesimo, aut etiam uicesimo, more uestro.

GVLIELMVS BVDAEVS CHRISTO
PHORO LONGOLIO S.

Haribus ad uesperam literas tuas accepi cum Iacobi Sadoleti literis, ac Petri Bembi, hominibus tibi amicissimis, ut eorum testantur elogia. Hominem uero te felicem, ac beneuolentibus Gratijs literarum istarum studium auspdatum: cui in urbe incolæ id contigerit, quod ciuibus in suis oppidis usu uenire non saepe solet, tantorum ut uirorum ad unguem absolutorum amorem, suffragationem, patrocinium, tam propensa emerere. Ita autem mihi propitiam detur esse Mineruam, ut causam hanc unam satis esse credo, quamobrem domo sese extorrem homo literarum cupientissimus faciat: consuetudine ut uti possit, officiorumque uicissitudine huiuscemodi uirorum rei literariae principum. Tametsi doctrinae & eloquentiae

quentia splendorem, humanitatis, comitatis, ac modestiae
 peringenuae dignitas & species obscurat ac praeradiat, in
 utriusque literis elucēs mirifice. Ipse dum in aula uersabar,
 eorum nomen celebrari magnopere, intellexi Principis
 etiam opinione: Pontificisque epistolam unam uidi à Sado-
 leto subscriptam: in qua stilum admiratus sum ad decorū
 attemperatum grauitatis, ac dignationis Pontificiae: purū
 atque latinum. At nunc in ea epistola quam ad me scripsit,
 in qua suus ipse totus est Sadoletus, Tullianam phrasin
 animaduerti, parum hac aetate usitatam, characteris prisci
 non adulteratiq; exemplum. Certe ad utrunque religiosi-
 us posthac, atque etiam cunctantius consultiusque scribam:
 qui mihi eruditionis suae documentum luculentum par-
 uo specimine dederunt, scilicet (quod aiunt) leonem ab un-
 guibus. Ad quos tu ipsos (si dijs placet) uiam iam iam ini-
 turus, equumque propè admissurus, epistolas me expedire,
 ac uelut è penu literaria atque etiam promptuario quodam
 facundiae promere censuisti, & tandem extudisti: cum etiā
 tum ipse sarcinas componerem, tum ultuarie in uillam mi-
 graturus. Praediceres igitur ut lectissimum quodque, bellis-
 simumque huiuscemodi uiris apponerem accurate & religi-
 ose. Id quod cum non feceris (ut satis meministi) illud saltē
 mihi cauere ab ipsis non grauabere, quibus tu adeo com-
 mendatus es: ne fraudi sit nobis uiros eloquentiae primo-
 res laceffisse, cum auctoritati tuae tribuere me id uolueris,
 periculumque receperis, nec ipse negare tibi amicitiae mu-
 nus sustinuerim. Id tu si bona fide mihi accuraueris, Sup-
 praefectum Ruzæum placatiorē tibi ipsa placabilitate pra-
 stabo epistola priuatim elaborata: aut mihi infensum red-
 dam, litemque meam uestrae controuersiae faciam. Iam de te
 hominem coram non semel aggressus sum, inopinatoque
 adortus, sed in urbem nō nisi negocij causa uentito: & hac
 hyeme morbo mihi inusto, quem iam annum hunc quar-

tumdecimum circumfero, nec excutio, conflictatus sum
 grauit er, & ad inertem usq; animi deiectionem. Quare so-
 litudinem captare institui, quātum per officia uitæ iniun-
 ctæ licebit, & rei œconomicae procurationem, quam de-
 tractare nequeo. Quod de Annotatiōibus scribis frustra
 est, & iocari te suspicor, qui satis nosti (ut opinor) quid mi-
 hi sit ea de re animi. Iam id mihi nomen expunctum satis
 esse confido Alziati fide: qui expromissorem se obtulit ul-
 tro ille quidem & obstrinxit me tacente, quo scilicet fidē
 meam solueret. Is cum sit longe me locupletior, præsertim
 in ære suo: aut etiam in suo, meoq; simul (neq; enim planē
 facultates eius nosse licet ex eo genere, quod in manu mi-
 hi fuit) cautum sanē mihi pulchre esse autumo, neminem
 eo nomine postea petiturū: eorū quidem certe qui animad-
 uerterint, non modo felicem eum fuisse in contrectandis
 Pandectis Florentinis, & penes se habitis, sed etiam qui
 industriam eius, & solertiam in sarcindis locis bona fide
 aestimarint. Nam populo cautum est egregie prædibus ac
 prædijs, ut dicitur. Prædes appello paradoxa & dispuncti-
 ones, & alia quæ ille uelut conductor, ac redemptor factu-
 rum, ac tectorum iuris tuendorum edidit. Hanc ipse redē-
 pturam operis cum uicerit, nihil utiq; iam ad me pertinet
 eiusce rei, cuius ipse manceps factus est omnibus (ut opi-
 nor) approbātibus, dūtaxat qui digni sunt & idonei, quo-
 rum nomina sint in albo. Itaq; hanc tibi atq; omnibus renū-
 cio pollicitationem, quam feceram. Digitum ille sustulit,
 & conducenti cessisse me testatus sum. Quid est igitur iā,
 quod hac de re me appelles? Abunde est mihi si bona fide
 mecum egerit, de ijs quidem certe quæ à me inchoata ut-
 cunq; erant, si tamen illa quadrare possunt operi ab eo in-
 stituto: id quod mihi uidetur ipse existimasse. Quod si qui-
 bus in locis in speciem opus ipse ex rediuiuo, quasi nouū
 extruxit, bona fides hoc poscit, ut mea rediuiua sint. In his

igitur utrum fidem ipse bonam agnouerit, secum ipse aut cum amicis statuat: ego rem deducere in iudicium hominum non statui. Librum eius disputationum legi lectione tumultuaria & interrupta, cum nup in urbe essem ob negocium accitus. Multa præclare ab eo animaduersa, & constituta, restitutaque mihi uisa sunt: idcirco ipse affirmavi inter homines, qui non satis mentem eius, sententiamque capiebant: & ille nonnulla acrius ac felicius deprehendit, quam explicauit ad captum plurimorum. Librum cum uenalem diu non inuenissem, utendum ab amico ad paucos dies atque etiam horas rogavi. Est tamē locus unus, in quem incidi lectione subsultante. Neque enim seriem ducere uacabat in chartarum euolutione. Locus est (ut meminisse uideor) in titulo, Si certum petatur. libro duodecimo Pandectarum. Quo in loco cum quindecim mutua uulgo legatur, ipse quindecies sestertium legendum affirmans, ait me (ut uerum est) hanc locutionem, centies centena milia sestertium esse interpretatum, seque mecum sentire. Sed ea ab antiqua lectione argumenta in libro meo collegisse: quæ sicui calumniari collibuisse, dissolui facile atque refelli possent: me scilicet ille quidem aut inscitiae pudenda nota, aut certe negligentiae aspergens, aut inuenti auctoritatem eleuans. Et ipse tamen locum unum Liviij citans, quem non memini, ait se firmissimam columnam operi meo subiecisse: quæ me hominem (ut ipse inquit) quamlibet oculatum fugerat. Quo fit si homini docto credimus, ut inuenta illa mea de Asse, & rei nummariae ratione constituenda (quæ ego magno labore atque animaduersione non oscitante in eum operis titulum haud ipsum paradoxum, construxisse gloriabar interdum, & nunc etiam dicere non uereor) leui momento ruitura, & primo quocumque impulsu collapsura fuerint: nisi columnam illam adamantinam operi meo homo sanè doctus, & ingeniosus obiter affirmauisset.

Me miserum si ita est, nec uenia certe dignum, nec misericordia, qui tantam operis fiduciam præ me toto in opere tulerim: quod tibicinibus multis atq; impeditis tam leuiter fultum sit, ut unica columnella ab Alziato, aut alio forte reperta, omnibusq; obuia, instar eius futuræ nõ modo præstare, sed etiam luculenter superare uideatur. Vnde fit ut argumentosi mihi operis laus suscepti, quasiq; inchoati, Alziato probati, perfectiq; debeatur: quippe qui rei cõpertæ argumenta tantum adumbrauerim, cum ille ueritatis demonstrationem postea expresserit: nutantem rei opinionem confirmarit, operi columen addiderit: deniq; (ut dicitur) Colophonem commentationi imposuerit: cum interim ineptus ego tanto errore ducerer, ut decem plureisq; huiuscemodi columnas nec deterioris marmoris, nonnullas etiam eiusdem statuisse, ac confirmasse operi iam solido existimarem nec labefactabiles. Quas omneis sanè uereor ut ipsi Alziato satis ociose percensere, arbitrariq; uacauerit, oculis quidem proprijs, non uicarijs. Nam primũ uix ei licuit id facere rebus in grauioribus occupato, ut ex ijs quæ scripsit, coniectu promptum esse uidetur: multiplici enim, multa q; lectione uidemus & accurata eum occupatũ fuisse. At libri de Assse plena, iusta q; lectio, atq; animaduersione acrem, & multam intentionem poscit. Deinde in superiore loco explicando, in quo operis ipse particulam architectonico oculo mensus est, diligentiam suam, animaduersionemq; nec mihi unquam probauerit, nec tibi ut opinor. Sacramento enim iusto contendere cum eo non dubitarim, iudicemq; ipsi ex numero acrium hominum & peritorum ferre: ni ille eo ipso in loco, quo me modeste quidẽ & docte, sed tamen utcunq; taxauit, & in transitu perstrinxit, tota Decempeda lapsus sit: luculento etiam errore, decumanoq; (quod dicitur) prouectus in loco Pandectarum restituendo: quantumq; centenarius à millenario distat, tantum

tantum ipse abfuerit Alziatus à ueritatis inuestigatione: homo alioquin egregie doctus, stiliq; facultate, & intelligentia rerum præditus: dignusq; mea sententia, quam hic consignatam uolui, cui publico consensu emendatio Pandectarum, eiusq; disciplinæ cōstitutio mandetur, & in integrum restitutio ut quidē fieri potest: usqueadeo doctrinam mihi, industriamq; probauit: non etiam magnopere æquitatē in pauculis locis à me ante animaduersis, & explicatis. Hominem Auenione uidi eximia sanè comitate gratiosum & amandum, quantum iudicare licuit ex congressu breuissimo. Ad me enim adiit officiose statim atq; in urbem ueni, contraquàm decuit omnino, nisi mihi ipse anteuertisset exhibitione officij super cœnam fabulati cū homine mihi noto, nec satis tum ualenti: & postridie matutino proficiscendum mihi fuit. Obiter enim illuc ueneram digressus à comitatu. Neq; uero existimo eum cupiditate maleuola prouectum incidisse in mei mentionem (poterat enim si hoc quæsiuisset, Annotationum loca non pauca (ut opinor) ad reprehensionem arripere speciosius) sed cum in Liuij auctoritatem incidisset à me intactam, & laudem eam maiorem nomine & Franci hominis, & Budæi esse duceret, huius quoq; partem uendicare in trāscursu uoluisse. Usqueadeo rara sunt exempla candoris, atque æquitatis inter homines gloriæ amantissimos: paucosq; reperias innocenteis, & integros in aliena laude contrectanda. Hæc ratio, cum alioqui ipse animo fatiscerem & languerem, me impulit ut his atq; huiuscemodi scriptis super sedere statuerem: quæ sine Herculis uxore (ut ita dicā) tueri ipsa sese nequeunt. Mihi iam excessit ætas ab ista cōcertandi contentione: sine qua iacere multis uidetur scriptorum opinio, operumq; elucubrationum indicatura. In alio uero genere nauare operam malim (nisi mihi humanitas ante quid acciderit) in quo totus ipse meus sim: & cum

plenius animo meo, uberiusq; obsequar, tum etiã minus
 metuam ab oculis fascinantibus. non quod inaudito priuilegio
 sacrosanctam existimationem librorum meorũ esse
 postulem (neq; enim tam aut hebes aut insolens sum) sed
 scriptum me magis puto fore, si ab inuidiosis argumẽtis sti-
 lum abstinero. Proinde libera fidem meam si potes, ut
 cunq; se tibi occasio obtulerit: quam temere obstrinxi nõ
 satis explorata magnitudine rei, perpensisq; facultatibus
 meis. Sin pergis ipse quoq; pro more tuo appellare me du-
 riuicule, quid ni possim si uelim, summouere te longi tem-
 poris præscriptione. Quanquam quis tibi alioquin actio-
 nem daturus est aduersus hominem, qui solum uertit, ac
 foro iam urbeq; cessit. Vidisti enim me ruris incolam cum
 cœnobiarcha Aspromontano, qui ut ualeat ipse etiã atq;
 etiam opto: unus sanè optimæ notæ iuuenum, quos hæc
 edidit ætas ad honestatis, doctrinaeq; præsidium: cuiusmo-
 di homines, singularis quædam fors genituræ tibi concili-
 are solet. Scribam (ut opinor) Sadoletto, & Bembo uiris ad
 unguẽ consummatis, & perpolitis: quorum tantam istam
 beneuolentiam propè est, ut tibi inuideam. Vale, & accin-
 gere primo quoq; tempore ad eam contentionẽ, ut nomen
 tuum, Gallicunq; illustres: nec sinas me iam quinquage-
 nario maiusculum, in ea expectatione tui consenescere, in
 qua hæcten⁹ acquieui. Beasses me de ista bibliotheca Ale-
 xandrinæ æmula, nisi semifracto animo essem ob hanc fla-
 gitiosam ualetudinẽ, quæ multas æquat ærumnas. Nam
 de hospitiõ beatus mihi uidere, propter quod uel uadimo-
 nium deserì ad tribunal Cassiani iudicis possit, ut fuit in
 Prouerbio. E Marliano nostro Cinerarium die. Sed Rex
 longissime hinc abest, & literæ ad Legatum Venetorum
 mittendæ: quare metuebam ne interciderent. Salutabis
 mihi Egnatium, quem miror literis meis non rescripsisse,
 quas ei redditas esse ex Thesaurario Insubriæ Grolerio

LVDOVICO RVZAEO SVP. PAR. 87

cognoui, homine Egnatij amicissimo, omniumq; doctissia
morum. Vale, καὶ ὄναο τῶν ἐπισημῶν τῶν δε τῶν ζήλων ἀξιωματικῶν.
E Marliano nostro quinto Calend. Martias.

GVLIELMVS BVDAEVS LVDOVICO
RVZAEO SVPPRAEFECTO
PARISIENSI S.

Værenti mihi materiam ad te scribendi Ruzæ charissime, occasio obtulit. Christophorus Longolius Venetijs nunc agit hyemē, diuersaturq; apud Petrum Bembum Patriacium Venetum à secretis Pontificis Maximi, honeste sanè ac splendide miracq; comitate exceptus. Est enim Petrus Bembus non modo magistratu atq; auctoritate Romæ inclytus, sed etiam doctrinæ præstanti & eximia, collega Iacobi Sadoleti etiam à secretis Pontificijs, dignitateq; episcopali præditi. Qui duum uiri (ut ita dicam) constituendæ Romæ eloquentiæ nuper ad me scripserunt: Roma alter, alter Venetijs: in amore illi quidem ingenij Longoliani riuales: tantaq; complexi hominem charitate, dignoscere uix ut possis uter alteri cedat in officij, benignitatisq; præstatione. Id ex Longolio cū audierim, facileq; eius asseueratione inductus sim ut crederem: qui etiam eiusdem suasu perpulsus, ad eos prior scripserim non alio sumpto argumēto: tum uero in literis eorum eam agnoui urbanitatem, quodam lepore elegantia conditam & iucundam, quæ me in uenerationem hominum mihi ignotorum adduxit. Habebam antea par unum ingeniorum in animo meo adumbratum denunciatione famæ. Sunt enim ambo celebres in comitatu interiore Regis, ob literas Pontificias eorum chirographis subscriptas. Fidem etiam opinioni arrogauerat Longolij affir-